

Badanie arbitrażu

2019

ZARZĄDZANIE POSTĘPOWANIAMI ARBITRAŻOWYMI

K O C U R

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

Badanie arbitrażu

2019

ZARZĄDZANIE POSTĘPOWANIAM I ARBITRAŻOWYMI

Z przyjemnością przedstawiamy wyniki badania dotyczącego zarządzania postępowaniami arbitrażowymi. Jego celem było ustalenie, jakie reguły, techniki oraz praktyki są stosowane przy organizacji postępowań arbitrażowych w Polsce, i jak oceniają je praktycy arbitrażu.

Badanie przeprowadziliśmy na przełomie 2018 i 2019 r. Nasi respondenci odpowiadali na pytania zamieszczone w ankiecie internetowej. Badanie skierowane było do praktyków arbitrażu, tj. pełnomocników reprezentujących strony w postępowaniach arbitrażowych, oraz do arbitrów. Ankietę wypełniło 108 osób, którym serdecznie dziękujemy za poświęcony czas. Tak liczne uczestnictwo w ankiecie jest dowodem na to, że poruszone przez nas tematy i zagadnienia są ważne dla środowiska arbitrażowego w Polsce.

Mamy nadzieję, że przedstawione w niniejszym raporcie wyniki badania korzystnie wpłyną na kształtowanie się dobrych praktyk w zakresie organizacji postępowań w polskiej praktyce arbitrażowej.

A handwritten signature in black ink that reads "M. Kocur".

Michał Kocur

Kocur i Wspólnicy sp.k.

A handwritten signature in black ink that reads "Maciej Zachariasiewicz".

dr Maciej Zachariasiewicz

Akademia Leona Koźmińskiego

A handwritten signature in black ink that reads "Jan Kieszczyński".

Jan Kieszczyński

Kocur i Wspólnicy sp.k.

00. Podsumowanie najważniejszych wniosków z badania

› Naszą ankietę wypełniło 108 respondentów.

› Najczęściej wskazywany przez respondentów czas trwania postępowań arbitrażowych mieścił się w przedziale 6 -12 lub 12-24 miesięcy. 30% respondentów odpowiedziało, że w większości spraw postępowanie trwało 12-24 miesiące, natomiast 16% wskazało, że w większości spraw było to 6-12 miesięcy.

› Najczęściej wskazywaną przez respondentów przyczyną przedłużania się postępowań okazała się chaotyczna organizacja postępowania arbitrażowego (53% wskazań), natomiast niewielu wskazało na niesprawne działanie instytucji arbitrażowej administrującej sporem (8%).

› Na chaotyczną organizację postępowania jako główną przyczynę przewlekłości wskazuje tylko 22% arbitrów, ale aż 64% pełnomocników.

› Wśród pełnomocników istotną liczbę wskazań w zakresie pytania o przyczyny przedłużania się postępowań uzyskała odpowiedź „oczekiwanie na ostateczny wyrok po zamknięciu rozprawy” (42%), natomiast arbitrzy nie wskazywali tej okoliczności jako istotnej przyczyny przewlekłości (tylko 7%).

› Okazuje się, że praktyka przeprowadzania posiedzeń organizacyjnych dość dobrze, choć jeszcze nie powszechnie, zakorzeniła się już w polskiej praktyce arbitrażowej. Duża część respondentów wskazywała, że w większości (38%) lub we wszystkich (22%) sprawach, w których uczestniczyli, takie posiedzenie się odbyło.

› Większość respondentów (76%) wskazuje, że postanowienia organizacyjne są najczęściej wystarczająco precyzyjne i wyczerpujące.

› Prawie wszyscy respondenci (97%) stwier-

108
respondentów

12-24
miesiące

najczęściej wskazywany czas trwania
postępowania arbitrażowego

53%
respondentów

wskazuje chaotyczną organizację za
powód przedłużania się postępowania

dzili, że postanowienia organizacyjne pełnią użyteczną funkcję w postępowaniu arbitrażowym.

› Większość respondentów odpowiedziała, że arbitrzy powinni być aktywni w toku postępowania, jednak nie powinni z własnej inicjatywy prowadzić postępowania dowodowego (71% wskazań).

› W odpowiedzi na pytanie o stopień związania zespołu orzekającego zasadami i terminami przyjętymi w postanowieniach organizacyjnych większość respondentów stwierdziła, że arbitrzy powinni ich przestrzegać, ale nie bezwzględnie (60% wskazań), przy niemal całkowitym braku poparcia (1% odpowiedzi) dla możliwości dopuszczania pism lub dowodów złożonych poza porządkiem określonym w postanowieniu organizacyjnym.

› Większość (85%) respondentów wskazała, że w arbitrażu można korzystać zarówno z dowodów z opinii biegłych zleconych przez trybunał, jak i z opinii prywatnych.

› Duża część respondentów (68%) zgodziła się z twierdzeniem, że dowody z opinii zleconych przez trybunał arbitrażowy są bardziej wiarygodne niż dowody z opinii prywatnych, ale oba środki dowodowe mogą być wykorzystywane w postępowaniach arbitrażowych. 70% zgodziło się z tezą, że dowody z opinii prywatnych mogą stanowić wiarygodny dowód, lecz powinny zostać wnikliwie przeanalizowane przez arbitrów.

› Nieznacznie dominuje pogląd (uważa tak 52% respondentów), że opinie prywatne pozwalają na oszczędność czasu w stosunku do opinii zleconych przez sąd arbitrażowy.

› Aż 81% respondentów wskazało, że pisemne zeznania pełnią użyteczną funkcję, natomiast 82% respondentów zgodziło się z twierdzeniem, że pozwalają one na ustalenie, którzy świadkowie powinni zostać przesłuchani na rozprawie i skracają czas rozprawy. 85% respondentów zgodziło się z tezą, że pisemne zeznania pozwalają przygotować się stronie do przesłuchania świadka drugiej strony.

85%

respondentów

twierdzi, że w arbitrażu można korzystać zarówno z dowodów z opinii biegłych zleconych przez trybunał, jak i z opinii prywatnych

68%

respondentów

uważa, że wyjawienie dokumentów jest przydatne dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych sporu

47%

respondentów

jest zdania, że nie należy stosować systemu kar ani zachęt finansowych w stosunku do arbitrów

› Dowód z zeznań świadków powinien być według większości respondentów (81%) przeprowadzany w oparciu o pisemne zeznanie świadka oraz przesłuchanie na rozprawie z dominującą rolą pełnomocników stron jako zadających pytania.

› 59% respondentów uważa, że w przypadku, w którym zespół orzekający zobowiąże strony do zapewnienia stawiennictwa świadków na rozprawie, a świadkowie ci nie stawią się na rozprawę, arbitrzy powinni pominąć dowód z przesłuchania tych świadków.

› W zakresie preferencji dotyczących wyznaczania rozpraw dominuje stanowisko, że najważniejszą metodą jest jedna rozprawa organizowana na końcu postępowania (63% wskazań).

› Zdaniem 31% respondentów wyjawienie dokumentów pozwala na udowodnienie faktów, które mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu. Z kolei 37% zwróciło uwagę, że choć wyjawienie dokumentów jest często przydatne, to powoduje jednocześnie wydłużenie postępowania. W sumie zatem aż 68% respondentów uważa, że wyjawienie dokumentów jest przydatne dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych sporu.

› Aż 54% respondentów uważa, że nieetyczne zachowanie strony postępowania powinno mieć wpływ na rozstrzygnięcie w kwestii kosztów niezależnie od tego, czy strony zostały o takiej możliwości uprzedzone, ani też od tego, czy strony taką możliwość uzgodniły.

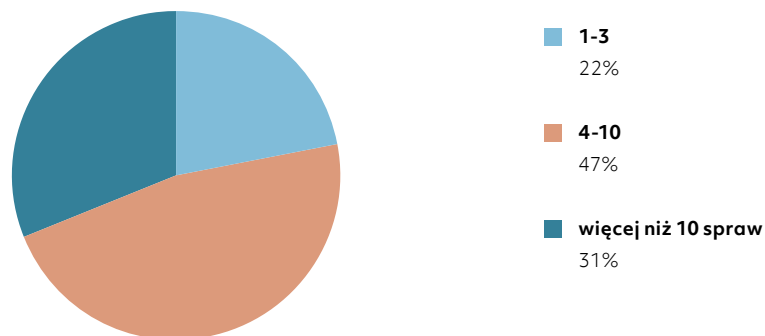
› Istnieje rozbieżność w zakresie poglądów dotyczących stosowania systemu kar i nagród finansowych w stosunku do arbitrów. Aż 47% respondentów jest zdania, że nie należy stosować systemu kar ani zachęt finansowych w stosunku do arbitrów, podczas gdy 34% uczestników badania wyraziło odmienny pogląd, zgodnie z którym arbitrzy powinni być finansowo karani, jeżeli nie wydadzą wyroku w terminie określonym w regulaminie.

01. Nasi respondenci

W pierwszej części naszego badania pytaliśmy respondentów o ich doświadczenie w zakresie postępowań arbitrażowych.

Respondentów zapytaliśmy o ich doświadczenie w arbitrażu, tj. liczbę postępowań arbitrażowych, w których udzielający odpowiedzi uczestniczyli w ciągu ostatnich 5 lat. Większość (47%) respondentów udzieliła odpowiedzi, że było to między 4 a 10 sprawami. 31% respondentów miało do czynienia z więcej niż 10 postępowaniami, zaś 22% z liczbą postępowań w przedziale od 1 do 3.

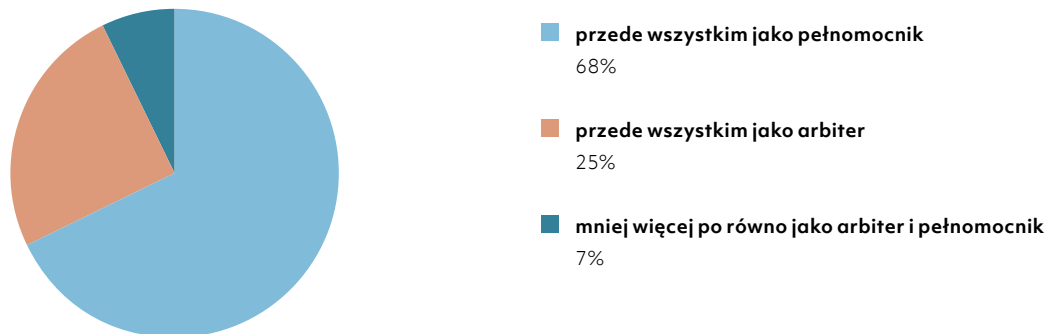
Wykres 1: W ilu postępowaniach arbitrażowych uczestniczył/a Pan/Pani w ciągu ostatnich 5 lat?

¹ Ze względu na zaokrąglenie uzyskanych w ankiecie wyników do pełnych punktów procentowych, wyniki przy niektórych wykresach nie sumują się do 100%.

Zapytaliśmy także respondentów, w jakim charakterze uczestniczyli w postępowaniach arbitrażowych: czy w przeważającej mierze jako pełnomocnicy stron, czy raczej jako arbitrzy. Większość respondentów wskazała, że częściej przyjmowali pierwszą ze wskazanych ról (68%). 25% respondentów występowało przede wszystkim w roli arbitra. Tylko 7% respondentów wskazało, że w obu tych rolach występowali mniej więcej tyle samo razy. Wśród praktyków arbitrażu są więc tacy, którzy działają najczęściej w charakterze arbitra i tacy, którzy z reguły podejmują się funkcji pełnomocników. W niniejszym raporcie tych pierwszych określać będziemy jako „arbitrów”, a tych drugich jako „pełnomocników”. Podział ten ma znaczenie dla wyników badania, ponieważ pozwala zaobserwować, jak wyniki badania uzależnione są od roli, jaką prawnicy grają w postępowaniach. Okazuje się, że różnice w odpowiedziach tych dwóch grup były czasem znaczne.

Wykres 2: W jakim charakterze uczestniczył/a Pan/Pani w postępowaniach arbitrażowych?

02. Czas trwania postępowań arbitrażowych

Kluczową kwestią dla efektywności arbitrażu jest czas trwania postępowań arbitrażowych, zbadaliśmy zatem, jak kwestia ta przedstawia się – według doświadczeń respondentów – w Polsce.

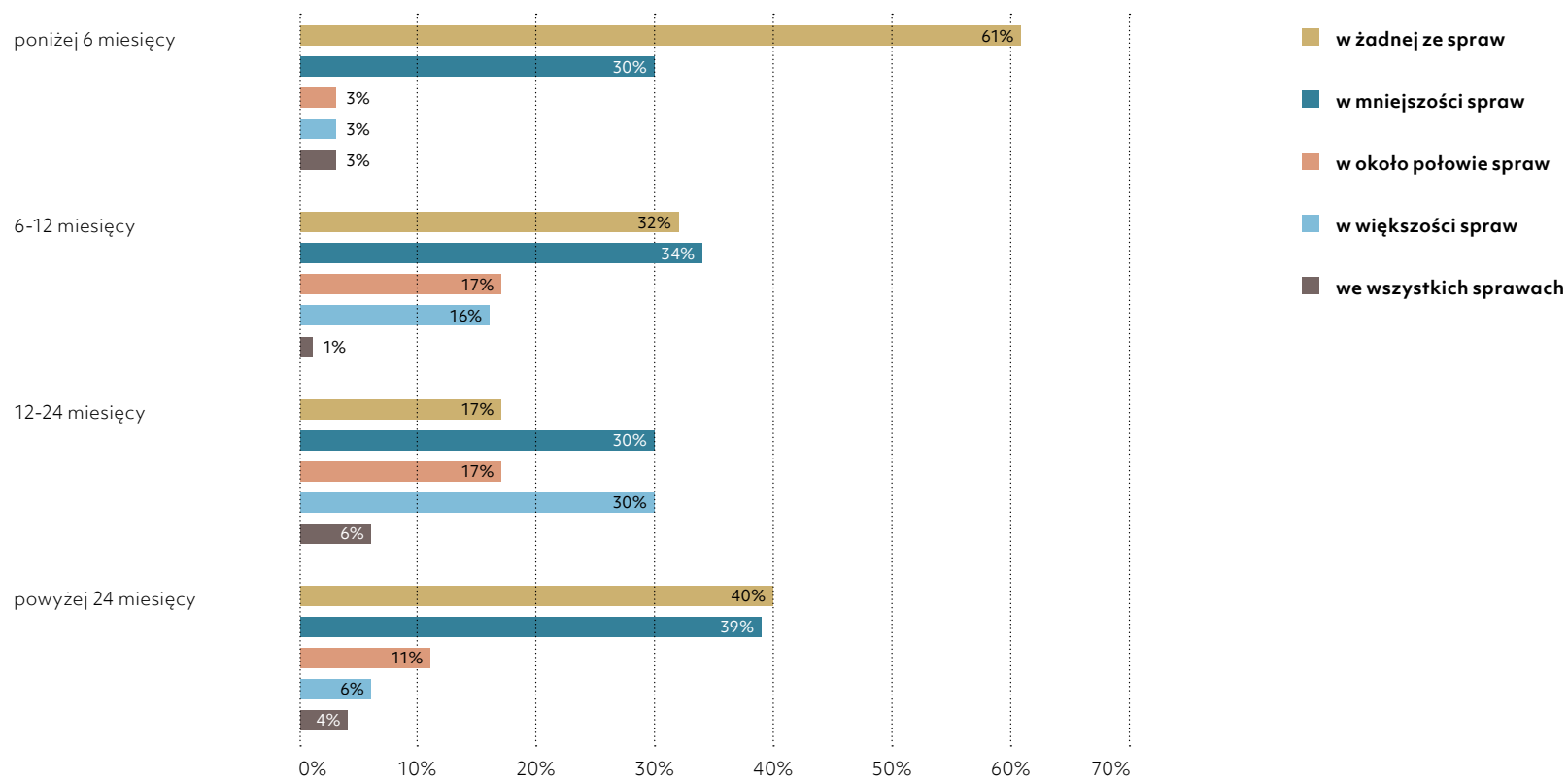
Zapytaliśmy naszych respondentów o długość postępowań arbitrażowych, w których uczestniczyli. Wedle doświadczeń 61% respondentów w żadnej ze spraw postępowanie nie zakończyło się w ciągu 6 miesięcy, a według kolejnych 30% – było tak w mniejszości spraw. Dobrą wiadomością jest jednak, że w świetle doświadczenia użytkowników postępowania arbitrażowe tylko sporadycznie trwają dłużej niż 24 miesiące (40% – w żadnej ze spraw, 39% – w mniejszości spraw). Najczęściej czas trwania postępowań arbitrażowych mieści się w przedziale 6-12 lub 12-24 miesięcy, przy czym z doświadczenia użytkowników wynika, że dominuje przedział 12-24 miesięcy

(30% odpowiedziało, że tak było w większości spraw, w porównaniu do 16% odpowiedzi wskazujących, że w większości spraw postępowanie trwało 6-12 miesięcy).

Wykres na sąsiedniej stronie →

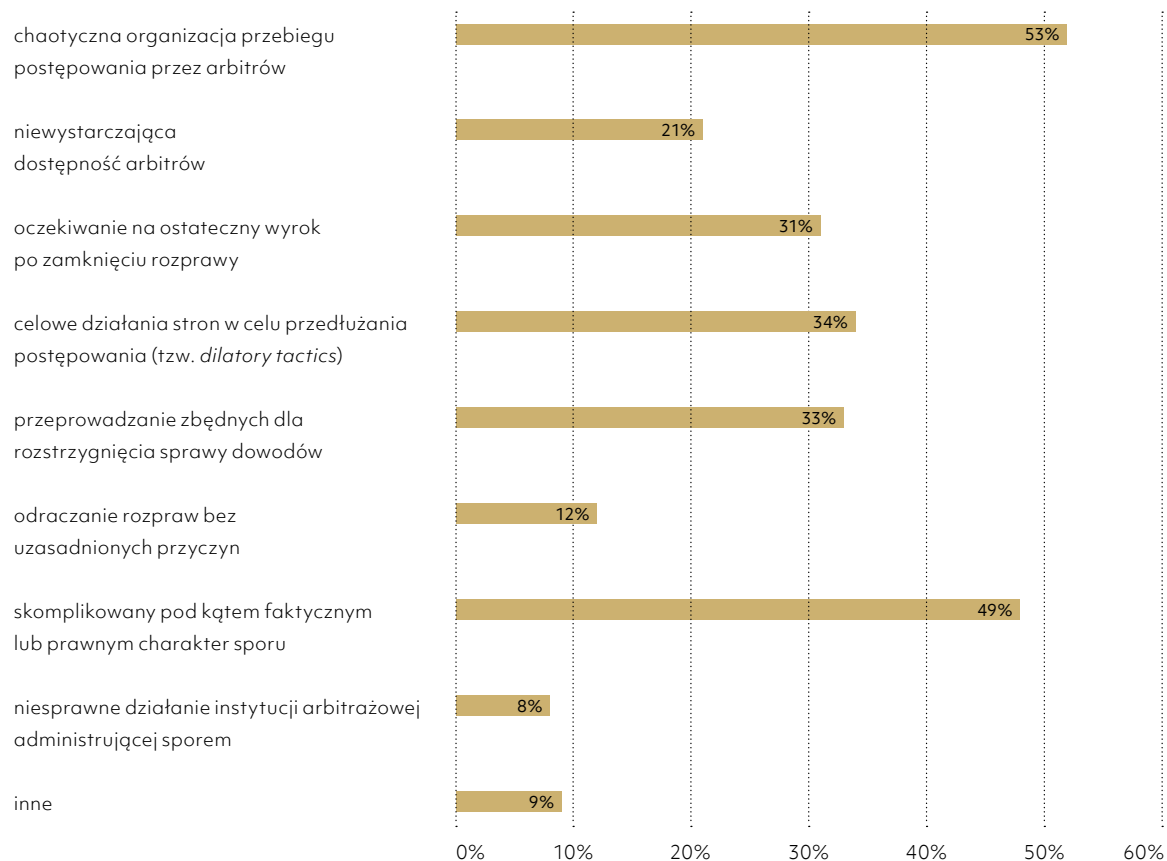

Wykres 3: Jaka była długość postępowań arbitrażowych, w których Pan/Pani uczestniczył/a (przyjmując za początek postępowania datę ukonstytuowania się zespołu orzekającego, a za jego koniec datę doręczenia wyroku)?

Zapytaliśmy także naszych respondentów, jakie są przyczyny przedłużania się postępowań arbitrażowych. Najczęściej wskazywaną przez nich przyczyną okazała się chaotyczna organizacja przebiegu postępowania przez arbitrów (53% wskazań). Zaraz za nią ulokował się skomplikowany pod kątem faktycznym lub prawnym charakter sporu (49% wskazań). Na dalszych miejscach znalazły się celowe działania pełnomocników stron podejmowane w celu przedłużania postępowania (tzw. *dilatory tactics*) (34%), przeprowadzanie zbędnych dla rozstrzygnięcia sprawy dowodów (33%) oraz oczekiwanie na ostateczny wyrok po zamknięciu rozprawy (31%). Respondenci wskazywali także na znaczenie niewystarczającej dostępności arbitrów (21%) i praktyki odraczania rozpraw bez uzasadnionych przyczyn (12%). Niewielu wskazało na niesprawne działanie instytucji arbitrażowej administrującej sporem (8%) jako przyczynę przedłużania się postępowań. Kilku respondentów wskazało też na trudności pojawiające się w związku z dowodem z opinii biegłych w arbitrażu (trudność znalezienia biegłego, oczekiwanie na opinię itd.).

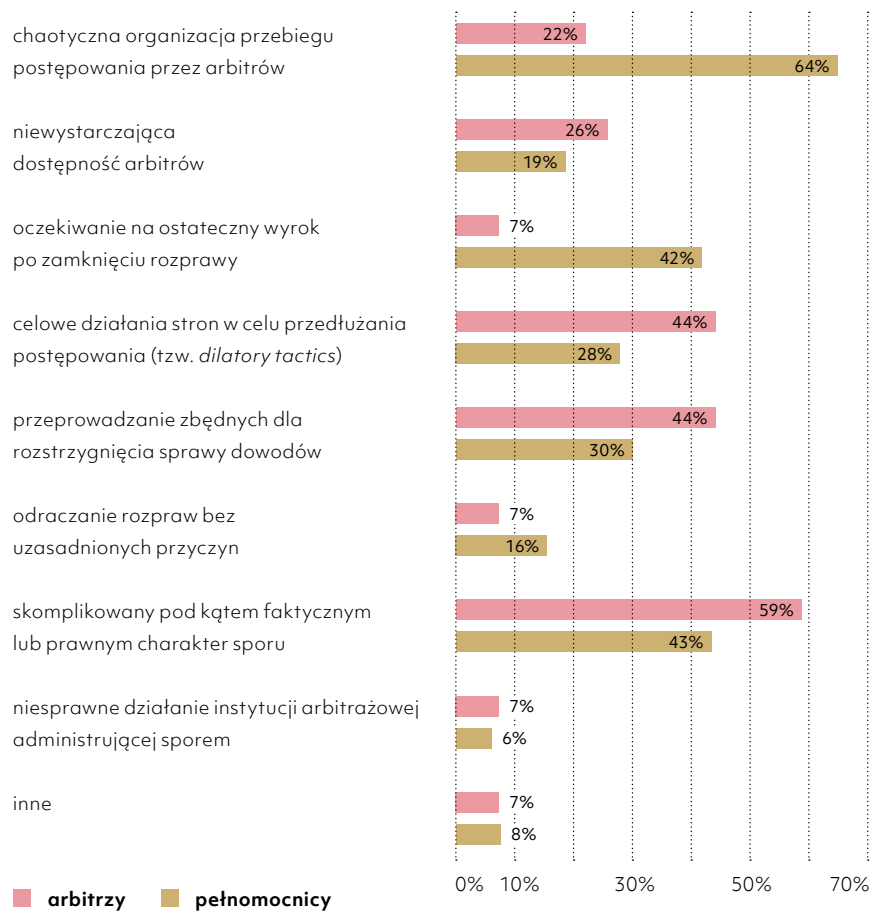
Wykres 4: Jakie są główne powody przedłużania się postępowań arbitrażowych? (można było wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi)

Odpowiedzi na pytanie o przyczyny przedłużania się postępowań kształtują się odmiennie wśród arbitrów i pełnomocników. Tylko 22% arbitrów uważa chaotyczną organizację postępowania za główną przyczynę przewlekłości. Wynik ten kontrastuje z odpowiedziami udzielonymi przez pełnomocników – 64% z nich uważa, że jest to główna przyczyna przewlekłości. W tym kontekście ciekawe jest, że 44% arbitrów uważa przeprowadzanie zbędnych dowodów za ważną przyczynę przedłużania postępowań (z czym zgadza się tylko 30% pełnomocników). Może to wskazywać, że arbitrzy, choć ogólnie czują się odpowiedzialni za zarządzanie postępowaniem (i nie mają tu sobie zbyt wiele do zarzucenia), nie czują się odpowiedzialni za aktywne kontrolowanie postępowania dowodowego poprzez dokonywanie krytycznej analizy wniosków dowodowych stron. Arbitrzy mogą mieć często przekonanie, że dopuszczenie wszystkich lub prawie wszystkich wniosków dowodowych jest konieczne dla zapewnienia prawa do wysłuchania stron i rzetelnego rozpatrzenia sprawy. Mogą także uważać, że jest to niezbędne dla zapewnienia wykonalności wyroku arbitrażowego. Wśród pełnomocników dużą liczbę wskazań (42%) uzyskało stanowisko, zgodnie z którym przyczyną przedłużania się postępowań arbitrażowych jest oczekiwanie na osta-

teczny wyrok po zamknięciu rozprawy. Wskazuje to na frustrację pełnomocników, którzy uważają, że wyrok powinien zostać wydany w krótszym terminie. Sami arbitrzy nie wskazywali tej okoliczności jako istotnej przyczyny przewlekłości (tylko 7%). Aż 26% arbitrów przyznaje, że arbitrzy są niewystarczająco dostępni. Tylko 19% pełnomocników wskazuje na tę okoliczność jako przyczynę przewlekłości postępowań.

Wykres 5: Jakie są główne powody przedłużania się postępowań arbitrażowych? (można było wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi)

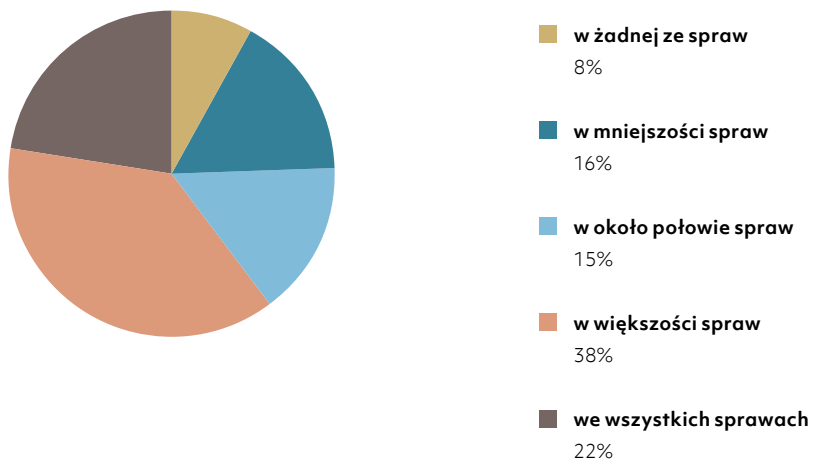

03. Posiedzenie organizacyjne i postanowienie organizacyjne

W tej części ankiety pytania koncentrowały się wokół roli posiedzeń i postanowień organizacyjnych.

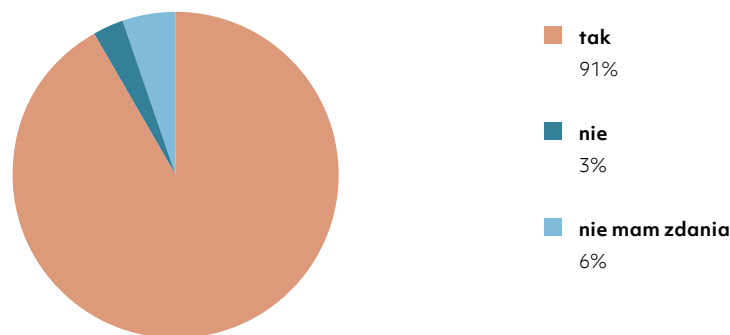
Zapytaliśmy respondentów, w ilu sprawach arbitrażowych, w których brali udział, odbyły się posiedzenia organizacyjne (*case management conference*) w postaci telekonferencji lub posiedzenia z udziałem pełnomocników stron. Okazuje się, że praktyka przeprowadzania takich posiedzeń dobrze zakorzeniła się już w polskim arbitrażu. Duża część respondentów wskazywała, że w większości (38%) lub we wszystkich (22%) sprawach, w jakich uczestniczyli, takie posiedzenie się odbyło.

Wykres 6: W ilu sprawach arbitrażowych, z którymi miał/a Pan/Pani do czynienia, odbyło się posiedzenie organizacyjne w postaci telekonferencji bądź posiedzenia z udziałem pełnomocników stron?

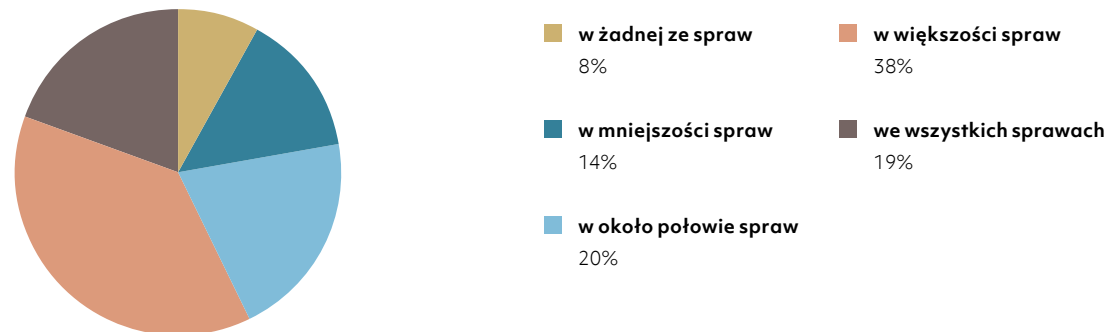
Zapytani o ocenę przydatności posiedzeń organizacyjnych w arbitrażu, respondenci prawie jednogłośnie wskazują, że pełnią one użyteczną funkcję w ramach postępowania arbitrażowego (91% odpowiedzi przy jedynie 3% wskazań negatywnych i 6% niemających zdania).

Wykres 7: Czy posiedzenia organizacyjne w formie wideokonferencji/telekonferencji pełnią użyteczną funkcję w postępowaniu arbitrażowym?

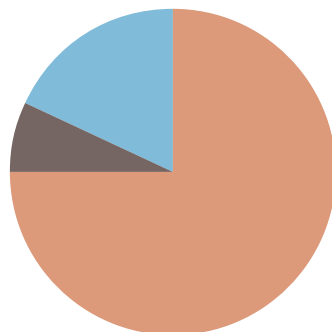
Zadając kolejne pytanie, chcieliśmy dowiedzieć się, jakie są doświadczenia respondentów w zakresie postanowień organizacyjnych (*procedural orders*). Okazuje się, że także ten instrument zarządzania postępowaniem arbitrażowym przyjął się w polskiej praktyce arbitrażowej. 19% respondentów wskazywało, że we wszystkich sprawach, z którymi mieli do czynienia, postanowienie takie zostało wydane, zaś 38% że miało to miejsce w większości spraw. Kolejne 20% określiło, że postanowienie organizacyjne zostało wydane w około połowie spraw, w których uczestniczyli.

Wykres 8: W ilu sprawach arbitrażowych, z którymi mieli Państwo do czynienia, arbitrzy wydali postanowienie organizacyjne?

Większość uczestników naszego badania jest przekonana, że postanowienia organizacyjne są najczęściej wystarczająco precyzyjne i wyczerpujące. 76% respondentów wskazało, że co do zasady były one wystarczające. Tylko zdaniem 7% respondentów były one najczęściej zbyt ogólne i niewystarczające. 18% stwierdziło, że trudno tu wskazać jakąś regułę.

Wykres 9: Czy postanowienia organizacyjne były wystarczająco precyzyjne i szczegółowe?

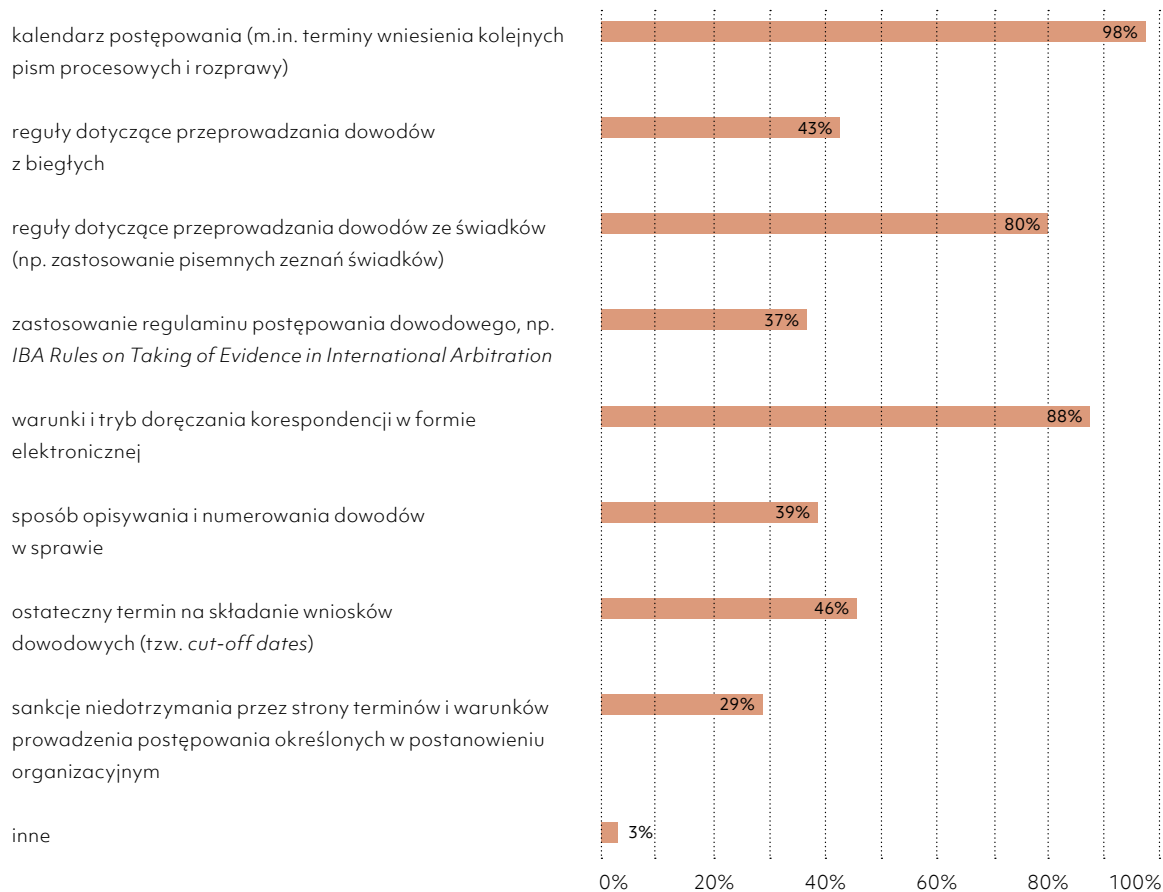

- **co do zasady były wystarczające – określały kalendarz postępowania (m.in. terminy wniesienia kolejnych pism procesowych i rozprawy) i reguły jego przebiegu**
76%
- **najczęściej były zbyt ogólne i niewystarczające (np. brak było zaplanowanego z góry kalendarza wszystkich istotnych elementów postępowania)**
7%
- **czasem były wystarczające a czasem zbyt ogólne – trudno wskazać regułę**
18%

Za żelazne elementy każdego postanowienia organizacyjnego w świetle odpowiedzi respondentów należy uznać: kalendarz postępowania (m.in. terminy wniesienia kolejnych pism procesowych i rozprawy) (98%), warunki i tryb doręczania korespondencji w formie elektronicznej (88%) oraz reguły dotyczące przeprowadzania dowodu z zeznań świadków (np. zastosowanie pisemnych zeznań świadków) (80%). Stosunkowo popularne są także ostateczne terminy na składanie wniosków dowodowych (tzw. *cut-off dates*) (46%) oraz reguły dotyczące przeprowadzania dowodów z opinii biegłych (43%). Do rzadziej spotykanych należą: sposób opisywania i numerowania dowodów w sprawie (39%), zastosowanie regulaminu postępowania (np. *IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration*) (37%) oraz sankcje za niedotrzymanie przez strony terminów i warunków prowadzenia postępowania określonych w postanowieniu organizacyjnym (29%).

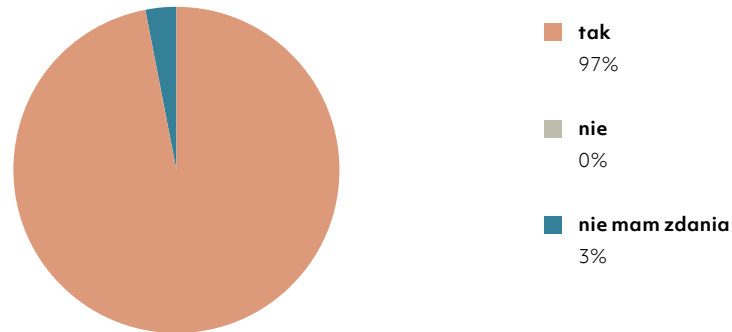
Wykres 10: W większości spraw postanowienia organizacyjne określały (można było wskazać dowolną liczbę odpowiedzi):

Zapytaliśmy również użytkowników o ocenę przydatności postanowień organizacyjnych. Prawie wszyscy (97%) respondenci stwierdzili, że pełnią one użyteczną funkcję w ramach postępowania arbitrażowego, przy braku przeciwnych głosów. Tylko 3% respondentów zaznaczyło, że nie ma zdania.

Wykres 11: Czy postanowienia organizacyjne pełnią użyteczną funkcję w postępowaniu arbitrażowym?

04. Kompetencje arbitrów w zakresie aktywnego prowadzenia postępowania

W tej części badania pytania dotyczyły roli arbitrów w zarządzaniu postępowaniem arbitrażowym.

Na pytanie o preferowany model aktywności arbitra w postępowaniu arbitrażowym zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, że arbitrzy powinni być aktywni, jednak nie powinni z własnej inicjatywy prowadzić postępowania dowodowego (71% wskazań). Tylko 22% respondentów zgodziło się z tezą, że arbitrzy zawsze powinni dążyć do zidentyfikowania kluczowych dla rozstrzygnięcia sporu zagadnień, a przy braku odpowiedniej aktywności stron powinni także dążyć do wyjaśnienia tych zagadnień poprzez samodzielne prowadzenie postępowania dowodowego, niezależnie od tego, czy będzie

to korzystne dla którejkolwiek ze stron postępowania. Model arbitra bardzo aktywnego jest nieco bardziej preferowany przez pełnomocników (23% wskazań) niż przez samych arbitrów (15% wskazań). Wreszcie dla 6% respondentów preferowaną rolę arbitrów najlepiej ujmuje stwierdzenie, że arbitrzy powinni w trakcie postępowania być jedynie obserwatorami działań stron. Wyraźnie zatem model arbitra hiperaktywnego, przejawiającego własną inicjatywę dowodową, nie jest uznawany za właściwy. Użytkownicy preferują raczej wzorzec, w którym arbitrzy aktywnie zarządzają postępowaniem arbitrażowym (czyniąc je

w ten sposób bardziej efektywnym), przy czym jednocześnie nie działają w modelu inkwizycyjnym, podejmując samodzielnie inicjatywę dowodową. Ta, zdaniem respondentów, winna być pozostawiona stronom.

Wykres na sąsiedniej stronie →

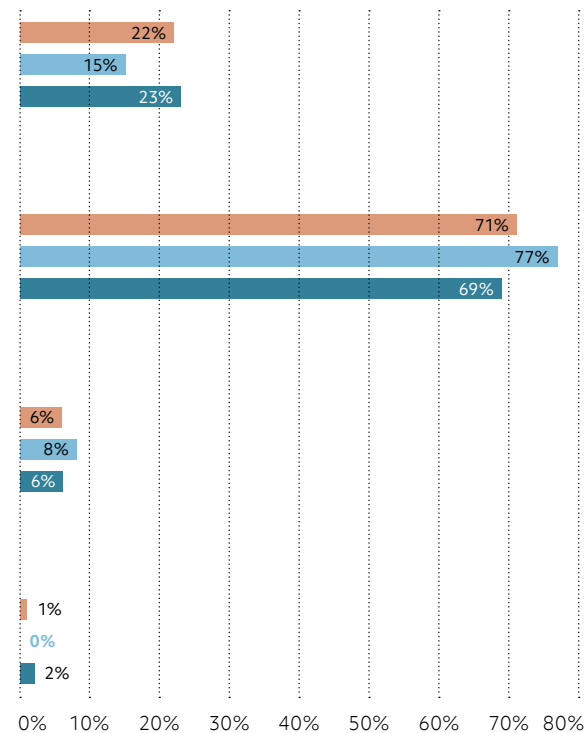
Wykres 12: Który z poniższych modeli aktywności arbitra w postępowaniu jest najbardziej pożądanym?

arbitrzy zawsze powinni dążyć do zidentyfikowania kluczowych dla rozstrzygnięcia sporu zagadnień, a przy braku odpowiedniej aktywności stron powinni także dążyć do wyjaśnienia tych zagadnień poprzez samodzielne prowadzenie postępowania dowodowego, niezależnie od tego, czy będzie to korzystne dla którejkolwiek ze stron postępowania

arbitrzy powinni być aktywni, jednak oczekuję, że nie będą z własnej inicjatywy prowadzili postępowania dowodowego

arbitrzy powinni w trakcie postępowania być jedynie obserwatorami działań stron

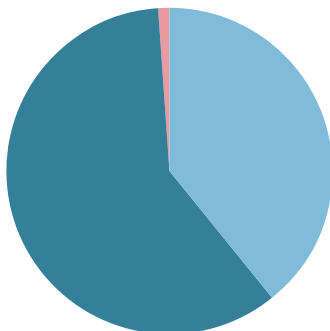
nie mam zdania

wszyscy   arbitrzy   pełnomocnicy

W odpowiedzi na pytanie o stopień związania zespołu orzekającego zasadami i terminami przyjętymi w postanowieniach organizacyjnych większość respondentów stwierdziła, że arbitrzy powinni ich przestrzegać, ale nie bezwzględnie (60% wskazań). Wielu praktyków (39%) uważa również, że arbitrzy powinni bezwzględnie przestrzegać określonych w postanowieniu organizacyjnym terminów na składanie pism i wniosków dowodowych oraz zasad prowadzenia postępowania i sankcjonować uchybienia. Należy też zwrócić uwagę na powszechny brak poparcia dla dopuszczania pism i dowodów złożonych poza porządkiem określonym w postanowieniu organizacyjnym (za poglądem o dopuszczaniu wszystkich pism i dowodów opowiedziało się tylko 1% respondentów). Respondenci są zatem zwolennikami konsekwentnego, ale nie bezwzględnego, trzymania się zasad i terminów określonych w postanowieniach organizacyjnych.

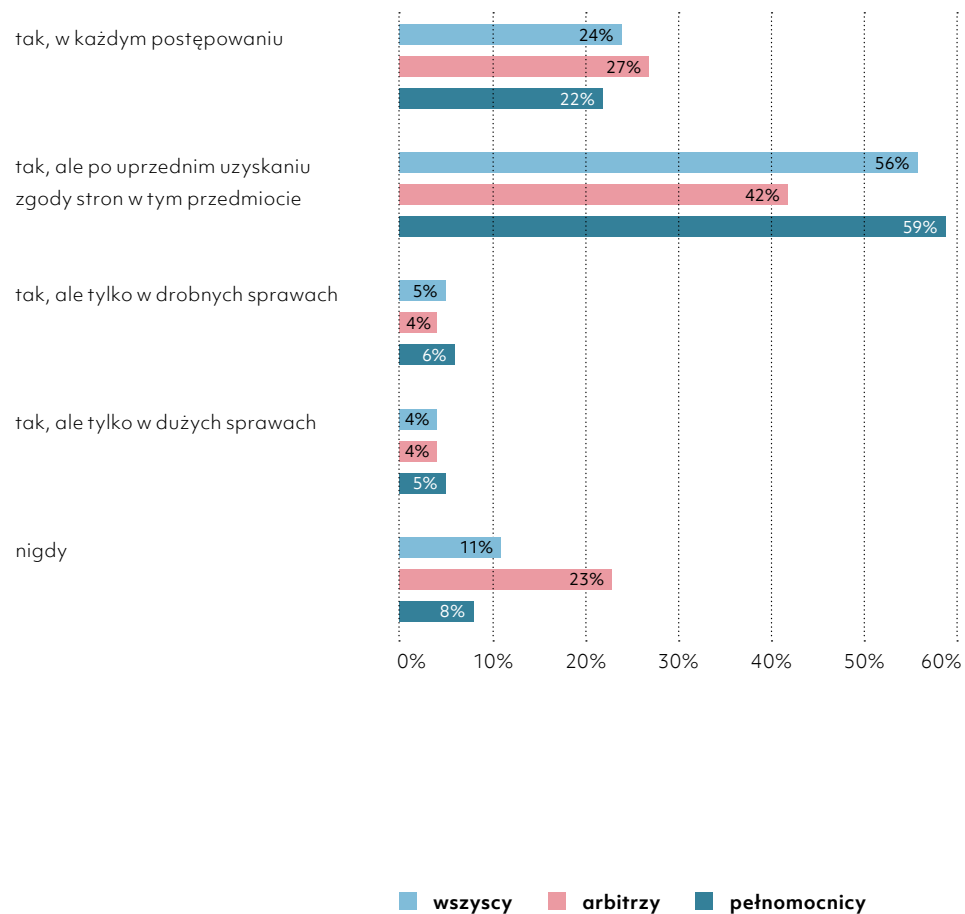
Wykres 13: W jakim stopniu arbitrzy powinni przestrzegać postanowień organizacyjnych?

- **arbitrzy powinni bezwzględnie przestrzegać określonych w postanowieniu organizacyjnym terminów na składanie pism i wniosków dowodowych oraz zasad prowadzenia postępowania i sankcjonować uchybienia (np. pomijając pisma i dowody złożone po terminach wyznaczonych w postanowieniu organizacyjnym)**
39%
- **arbitrzy powinni przestrzegać określonych w postanowieniu organizacyjnym terminów na składanie pism i wniosków dowodowych oraz zasad prowadzenia postępowania, ale nie bezwzględnie**
60%
- **arbitrzy powinni dopuszczać pisma lub dowody złożone poza porządkiem określonym w postanowieniu organizacyjnym, ponieważ na arbitrach spoczywa obowiązek pełnego wyjaśnienia sprawy**
1%

Zapytani, czy skład orzekający powinien ograniczać maksymalną długość pism procesowych stron, większość uczestników badania wskazała, że powinno mieć to miejsce jedynie po uprzednim uzyskaniu zgody stron (56%). 24% respondentów było zdania, że takie ograniczenie powinno znajdować zastosowanie w każdym postępowaniu. Z kolei 11% respondentów stwierdziło, że nigdy nie powinno się ograniczać długości pism procesowych stron. Odpowiedź „nigdy” częściej wybierali arbitrzy (23%) niż pełnomocnicy (8%).

Wykres 14: Czy skład orzekający powinien ograniczać maksymalną długość pism procesowych stron (w celu zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania)?

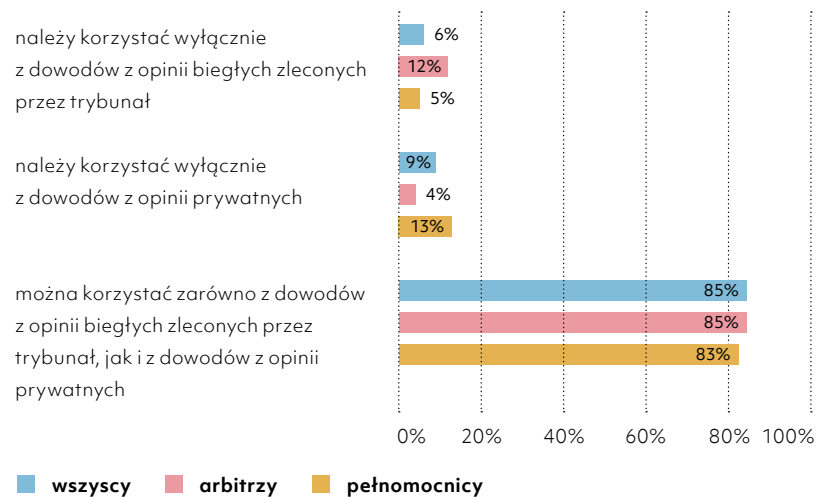
05. Dowód z opinii biegłych

Przedmiotem badania były także doświadczenia i preferencje odnośnie do opinii biegłych.

Chcieliśmy dowiedzieć się, jak użytkownicy arbitrażu zapatrują się na kwestię korzystania w arbitrażu z opinii zleconych przez trybunał, a jak z opinii prywatnych, tj. zleconych przez same strony. Zdecydowana większość użytkowników wskazała, że w arbitrażu można korzystać zarówno z dowodów z opinii biegłych zleconych przez trybunał, jak i z dowodów z opinii prywatnych (85% wskazań). Tylko po kilka procent respondentów uznało, że korzystać należy wyłącznie z dowodów z opinii prywatnych (9%), albo wyłącznie z opinii zleconych przez sąd arbitrażowy (6%). Ciekawie kształtują się opinie pełnomocników i arbitrów co do wyłączonego korzystania z dowodów z opinii biegłych zleconych przez trybunał oraz co do wyłączonego korzystania z dowodów

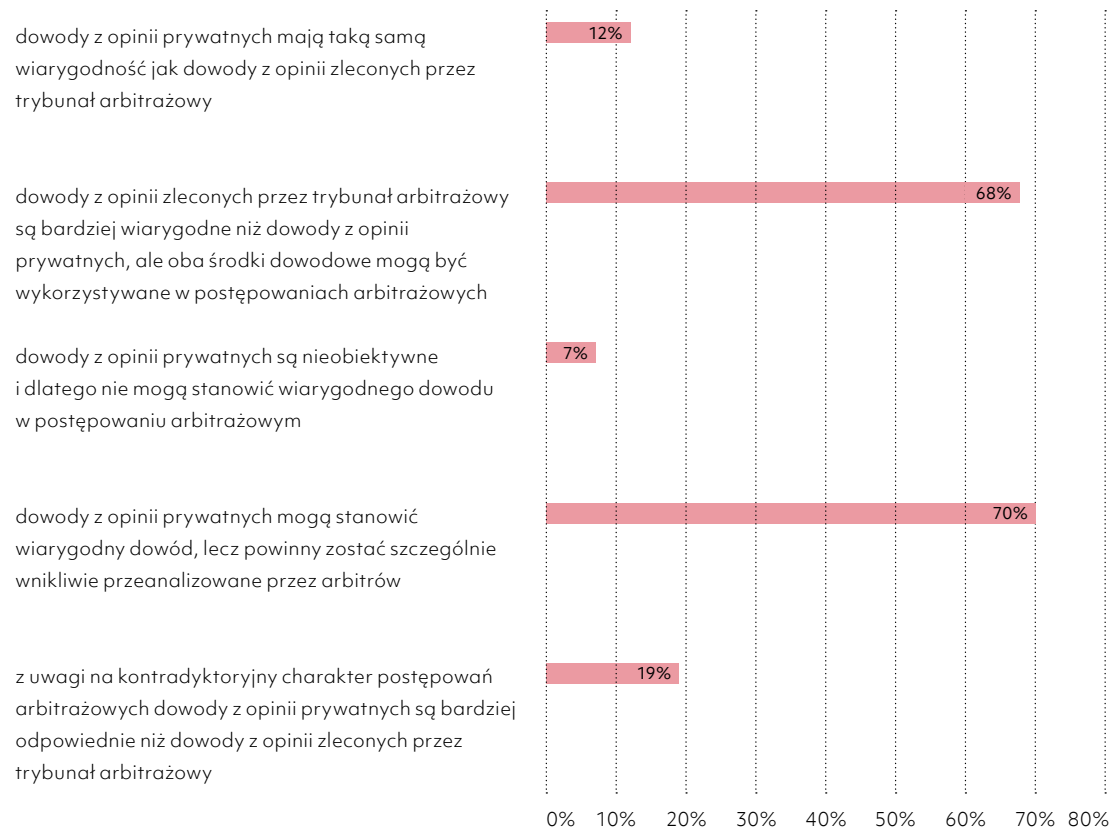
z opinii prywatnych. 12% arbitrów uważa, że należy korzystać wyłącznie z dowodów z opinii zleconych przez trybunał, podczas gdy takie zdanie ma tylko 5% pełnomocników. Proporcje są natomiast odwrotne przy udzielaniu odpowiedzi dotyczących stosowania wyłącznie opinii prywatnych. 13% pełnomocników uważa, że należy korzystać wyłącznie z opinii prywatnych, podczas gdy taki pogląd podziela jedynie 4% arbitrów.

Wykres 15: Jaki model dowodu z opinii biegłego Pan/Pani preferuje?

Pomimo zasadniczej akceptacji dla opinii prywatnych, większość respondentów jest zdania, że wartość dowodowa opinii prywatnych jest jednak słabsza niż opinii zleconych przez trybunał arbitrażowy. 68% respondentów zgodziło się z twierdzeniem, że dowody z opinii zleconych przez trybunał arbitrażowy są bardziej wiarygodne niż dowody z opinii prywatnych, ale oba środki dowodowe mogą być wykorzystywane w postępowaniach arbitrażowych, zaś 70% z tezą, że dowody z opinii prywatnych mogą stanowić wiarygodny dowód, lecz powinny zostać szczególnie wnikliwie przeanalizowane przez arbitrów. 19% respondentów uważa, że, ze względu na kontradiktoryjny charakter postępowań arbitrażowych, dowody z opinii prywatnych są bardziej odpowiednie niż dowody z opinii zleconych przez trybunał arbitrażowy. Tylko 7% respondentów wskazało natomiast, że opinie prywatne są nieobiektywne i dlatego nie mogą stanowić wiarygodnego dowodu w postępowaniu arbitrażowym.

Wykres 16: Z którym z poniższych twierdzeń się zgadzasz? (można było wskazać dowolną liczbę odpowiedzi)

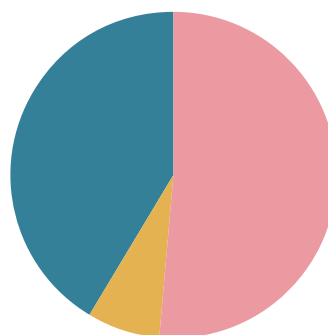

Konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych znacznie przedłuża postępowanie. Zapytaliśmy użytkowników, czy w świetle ich doświadczeń zachodzą pod tym kątem różnice między opiniami prywatnymi i zlecanymi przez sąd arbitrażowy. Największa liczba respondentów jest zdania, że opinie prywatne pozwalają na oszczędność czasu w stosunku do opinii zlecanych przez sąd arbitrażowy (52%). Jednakże wielu respondentów (41%) uważa, że brak tu większych różnic (tj. rodzaj opinii nie ma znaczenia dla czasu trwania postępowania). Tylko 7% użytkowników było zdania, że prywatne opinie biegłych wydłużają postępowanie w stosunku do opinii zleconych przez sąd arbitrażowy.

Wykres 17: Z którym z poniższych twierdzeń dotyczących opinii prywatnych się zgadzasz?

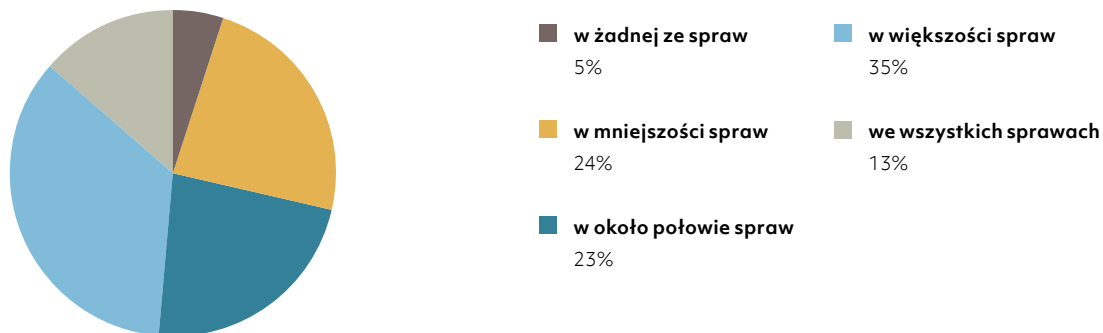
- skracają postępowanie arbitrażowe w stosunku do opinii zleconych przez trybunał
52%
- wydłużają postępowanie arbitrażowe w stosunku do opinii zleconych przez trybunał
7%
- są bez znaczenia z punktu widzenia czasu trwania postępowań arbitrażowych w porównaniu z opiniami zleconymi przez trybunał
41%

06. Dowód z zeznań świadków

W tej części badania zapytaliśmy respondentów o doświadczenia i opinie dotyczące dowodu z zeznań świadków w postępowaniu arbitrażowym.

Kolejna grupa pytań była poświęcona dowodom z zeznań świadków. Najpierw zapytaliśmy, jak często w polskiej praktyce arbitrażowej respondenci spotykali się z pisemnymi zeznaniami świadków. Okazuje się, że pisemne zeznania świadków są stosunkowo często wykorzystywane również w polskiej praktyce arbitrażowej. Największy odsetek respondentów wskazał, że spotykał się z nimi w większości spraw, z którymi miał do czynienia (35%). 13% użytkowników oświadczyło, że pisemne zeznania świadków wykorzystywane były we wszystkich sprawach, w których uczestniczyli. Tylko 5% badanych nigdy się z nimi w polskiej praktyce nie spotkało.

Wykres 18: Jak często w polskiej praktyce arbitrażowej spotkał/a się Pan/Pani z pisemnymi zeznaniami świadków (*witness statements*)?

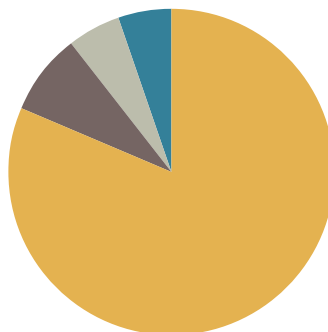

Ocena pisemnych zeznań świadków (*witness statements*) jest bardzo pozytywna. Aż 81% respondentów wskazało, że pisemne zeznania pełnią z reguły użyteczną funkcję w postępowaniu arbitrażowym. Poprosiliśmy o wskazanie szczegółowych cech i zalet pisemnych zeznań świadków. 82% respondentów zgodziło się z twierdzeniem, że pisemne zeznania pozwalają na ustalenie, którzy świadkowie powinni zostać przesłuchani na rozprawie i dzięki temu skracają czas rozprawy, a 85% z tegoż, że pozwalają one przygotować się stronie do przesłuchania świadka drugiej strony. Tylko zdaniem 5% uczestników badania są one mało użyteczne i przyczyniają się do przedłużania postępowania oraz wzrostu jego kosztów. Tylko 7% respondentów uważa, że pisemne zeznania świadków są przygotowane przez prawników stron, więc nie mają wartości dowodowej. Jednak dla wielu respondentów okoliczność, że pisemne zeznania świadków najczęściej przygotowywane są przez prawników, nie jest wadą. Dzięki temu są one bowiem jasno sformułowane i pozwalają ustalić fakty istotne dla sprawy (26% wskazań).

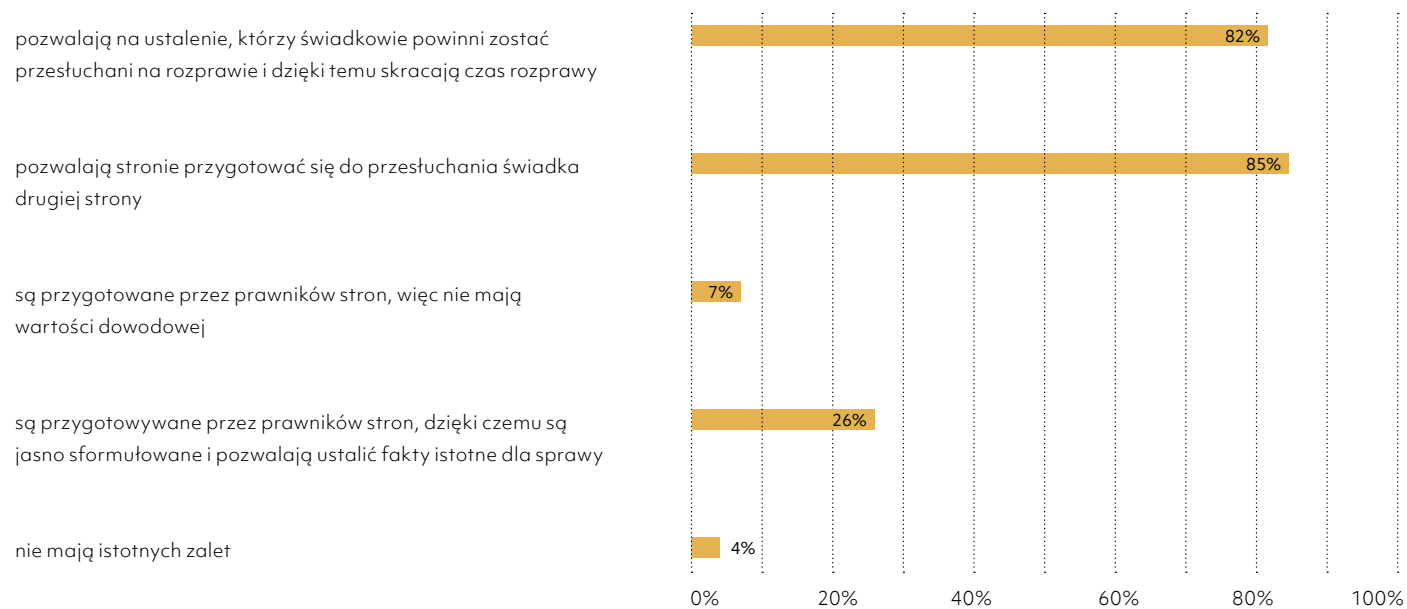
Drugi z wykresów dotyczący tego fragmentu znajduje się na sąsiedniej stronie →

Wykres 19: Czy pisemne zeznania świadków (*witness statements*) pełnią użyteczną funkcję w postępowaniu arbitrażowym?

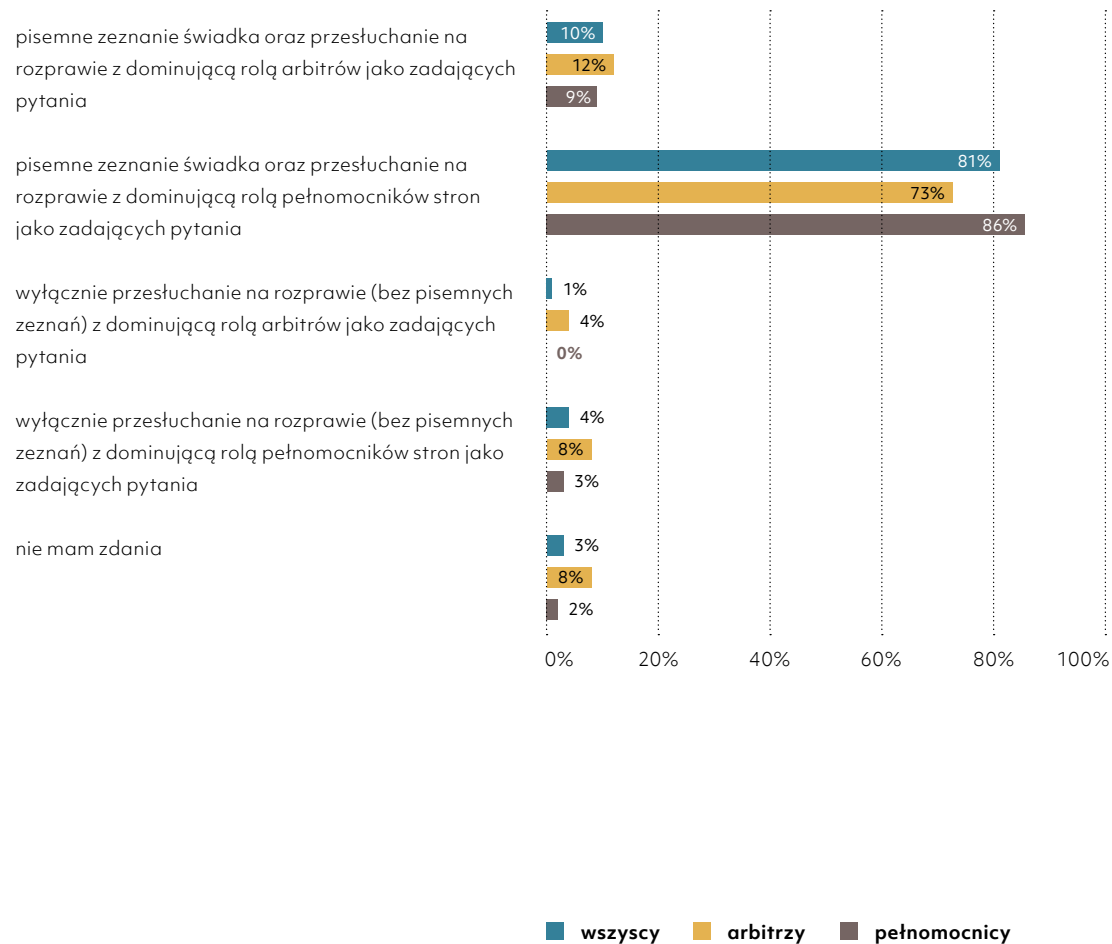
- **tak, z reguły są użyteczne**
81%
- **tak, ale tylko w sprawach z dużą ilością świadków**
8%
- **nie, są mało użyteczne i przyczyniają się do przedłużania postępowania i wzrostu jego kosztów**
5%
- **nie mam zdania**
5%

Wykres 20: Z którymi z poniższych twierdzeń dotyczących pisemnych zeznań świadków się zgadzasz?
(można było wskazać dowolną liczbę odpowiedzi)

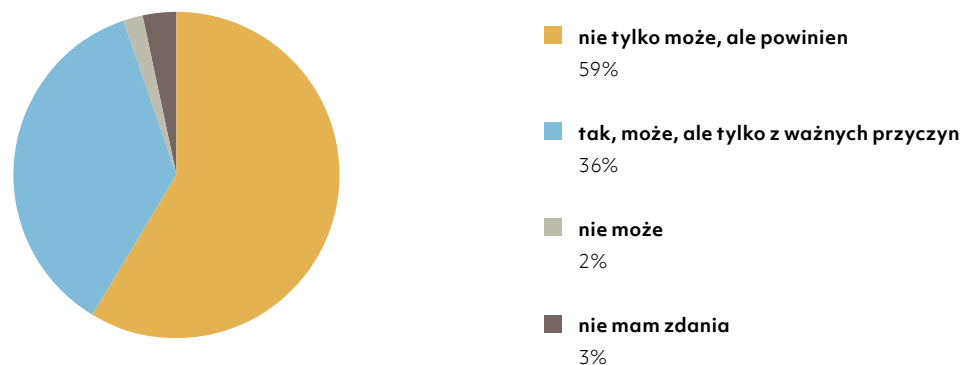
Uczestnicy badania zostali zapytani również o najbardziej pożądaną model przeprowadzania dowodu z zeznań świadków. Pytanie to dotyczy stosunku pisemnych oświadczeń do ustnych zeznań świadków na rozprawie. Respondenci są zasadniczo zgodni. Aż 81% z nich jest zdania, że dowód z zeznań świadków powinien być przeprowadzany w oparciu o pisemne zeznanie świadka oraz przesłuchanie na rozprawie z dominującą rolą pełnomocników stron jako zadających pytania. Konkurencyjny wariant, opierający się na pisemnych zeznaniach i przesłuchaniu na rozprawie z dominującą rolą arbitrów jako zadających pytania, wybrało jedynie 10% ankietowanych. Odpowiedzi były podobne w obydwu grupach respondentów, choć pełnomocnicy częściej (86%) niż arbitrzy (73%) wskazywali na potrzebę swojej dominującej roli w przesłuchiwanie świadków. Odpowiedzi na omawiane pytanie wskazują, że ani pełnomocnicy, ani arbitrzy nie są zwolennikami modelu inkwizycyjnego arbitra postrzegającego siebie jako najbardziej kompetentnego do zadawania pytań świadkom.

Wykres 21: Jaki jest pożądaný model przeprowadzania dowodu z zeznań świadków?

Zapytaliśmy też o to, jak trybunał powinien zachować się, gdy świadek nie stawia się na rozprawie, a trybunał zobowiąże strony do zapewnienia stawienia świadków. 59% respondentów uważa, że w takim przypadku arbitrzy powinni pominąć dowód z zeznań tych świadków. Natomiast 36% uczestników zgodziło się ze stanowiskiem, że w omawianej sytuacji arbitrzy mogą pominąć taki dowód, ale tylko z ważnych przyczyn. Tylko 2% ankietowanych wskazało, że mimo niestawienia świadków dowodu z ich przesłuchania nie można pominąć.

Wykres 22: Czy w przypadku, w którym trybunał arbitrażowy zobowiąże strony do zapewnienia stawienia świadków, a świadkowie ci nie stawiają się na rozprawę, trybunał może pominąć dowody z zeznań tych świadków?

07. Wyznaczanie rozpraw

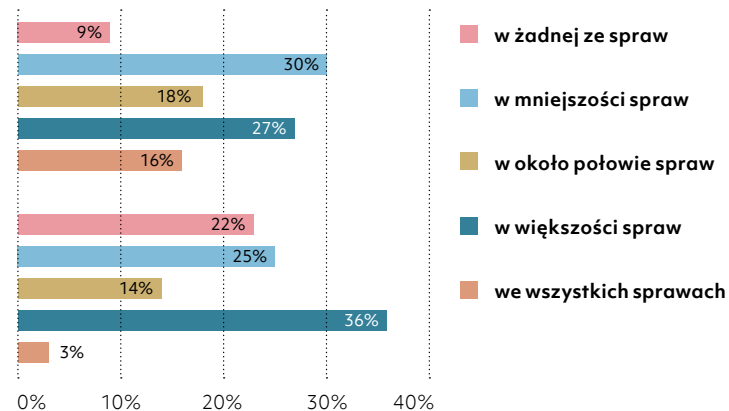
W tej części ankiety pytania koncentrowały się na sposobie wyznaczania rozprawy w postępowaniu arbitrażowym.

Kolejnym obszarem badania były doświadczenia w wyznaczaniu rozpraw w toku postępowania arbitrażowego. Wyniki badania pokazują, że doświadczenia respondentów są bardzo zróżnicowane. Udzielone odpowiedzi rozkładają się w ten sposób, że trudno wskazać jednoznacznie dominujący wzorzec praktyki. 27% respondentów wskazało, że w większości spraw, z którymi mieli do czynienia, rozprawa była wyznaczana parokrotnie w toku trwania postępowania, w określonych odstępach czasu. Z kolei 36% respondentów wskazało, że w większości spraw została wyznaczona jedna rozprawa, pod koniec postępowania. Istotny odsetek respondentów (22%) nie spotkał się w arbitrażu z modelem jednej rozprawy wyznaczonej pod koniec postępowania.

Wykres 23: Jakie są Pana/Pani doświadczenia w zakresie wyznaczania rozpraw?

rozprawa była wyznaczana parokrotnie w toku trwania postępowania, w określonych odstępach czasu

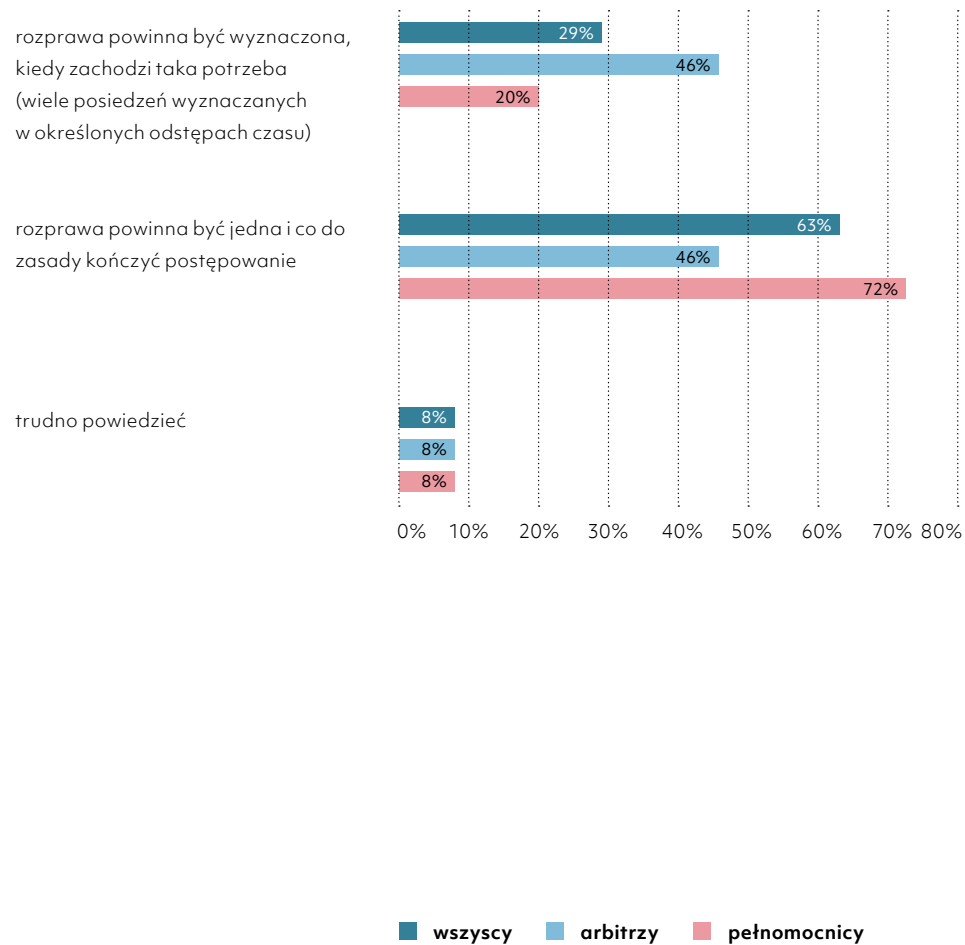
została wyznaczona jedna rozprawa, pod koniec postępowania (trwała jeden, dwa lub więcej dni z rzędu)

Zapytaliśmy respondentów o ich preferencje co do wyznaczania rozpraw. Wyraźnie dominuje tu stanowisko, że właściwsza jest jedna rozprawa organizowana na końcu postępowania (63%). Konkurencyjny pogląd, zgodnie z którym rozprawa powinna być wyznaczana, kiedy zachodzi taka potrzeba (wiele posiedzeń wyznaczanych w określonych odstępach czasu), podziela o ponad połowę mniej respondentów (29%). Preferencja dla jednej rozprawy jest zdecydowanie silniej widoczna w grupie pełnomocników (72%) niż arbitrów (46%).

Wykres 24: Jakie są Pana/Pani preferencje co do wyznaczania rozpraw?

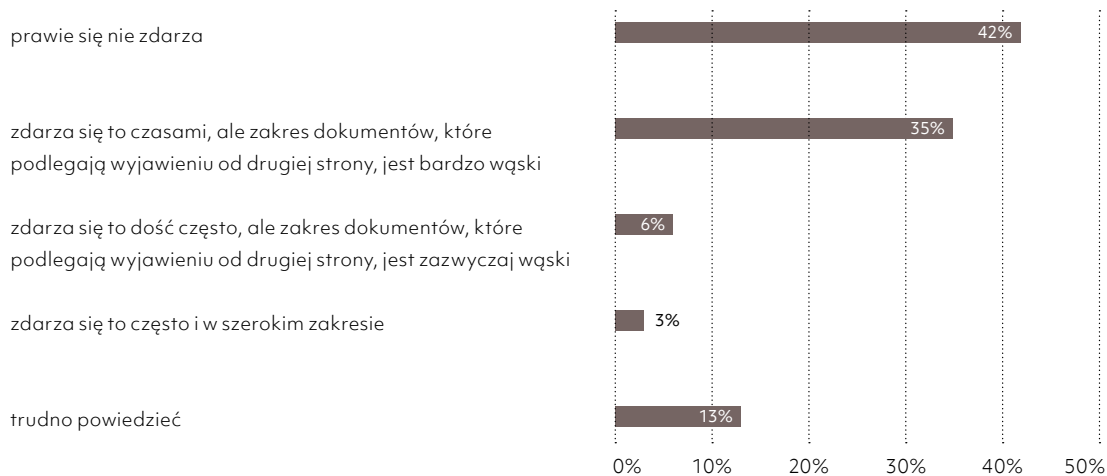

08. Wyjawienie dokumentów

W tej części badania pytania odnosiły się do praktyki wyjawienia dokumentów w postępowaniu arbitrażowym.

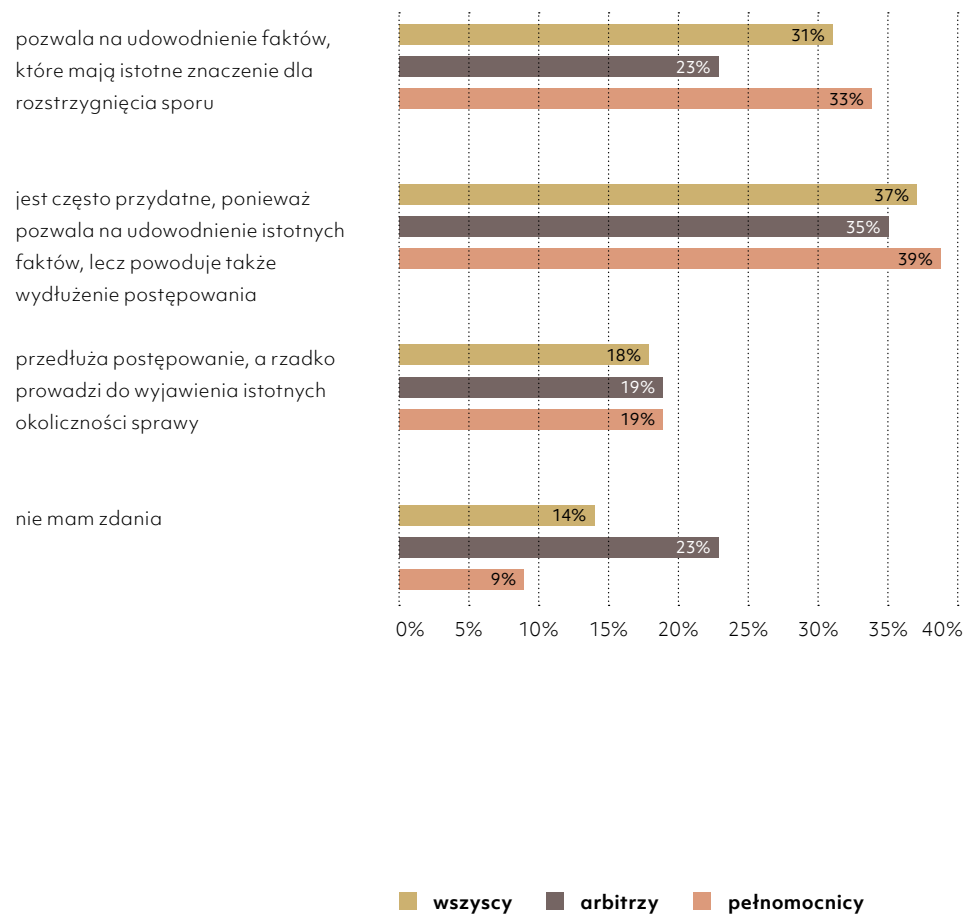
W badaniu postanowiliśmy też przyrzeć się praktyce arbitrażowej w zakresie wyjawienia dokumentów będących w posiadaniu drugiej strony (*document production*). 42% respondentów wskazało, że wyjawienie dokumentów prawie się nie zdarza. W świetle doświadczeń 35% udzielających odpowiedzi zdarza się to czasami, ale zakres dokumentów, które podlegają wyjawieniu od drugiej strony, jest bardzo wąski. 6% respondentów doświadczało wyjawienia dokumentów dość często, ale zakres dokumentów, które podlegały wyjawieniu od drugiej strony, był zazwyczaj wąski. Tylko 3% uczestników badania stwierdziło, że wyjawienie dokumentów zdarza się często i w szerokim zakresie.

Wykres 25: Jak często i w jakim zakresie w polskiej praktyce arbitrażowej wykorzystuje się możliwość wyjawienia dokumentów będących w posiadaniu drugiej strony (*document production*)?

Mimo że wyjawienie dokumentów jest rzadko i w wąskim zakresie wykorzystywane w polskiej praktyce arbitrażu, respondenci dostrzegają potencjał tego instrumentu. Zdaniem 31% wyjawienie dokumentów pozwala na udowodnienie faktów, które mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu. Z kolei 37% zwróciło uwagę, że wyjawienie dokumentów - choć często przydatne - powoduje jednocześnie wydłużenie postępowania. W sumie zatem aż 68% respondentów uważa, że wyjawienie dokumentów jest przydatne dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych sporu. Tylko 18% respondentów jest zdania, że wyjawienie dokumentów rzadko prowadzi do wyjawienia istotnych okoliczności sprawy, a ma negatywny wpływ na czas trwania postępowania. Relatywnie spora grupa uczestników wskazała też, że nie ma w tej sprawie zdania (14%). Bardziej przychylnie wyjawieniu dokumentów stanowisko wyrażają pełnomocnicy (w sumie 72% uznających jego przydatność) niż arbitrzy (w sumie tylko 58%).

Wykres 26: Czy wyjawienie dokumentów będących w posiadaniu drugiej strony (*document production*) pełni użyteczną funkcję w postępowaniu arbitrażowym?

09. Sankcje dla stron i arbitrów

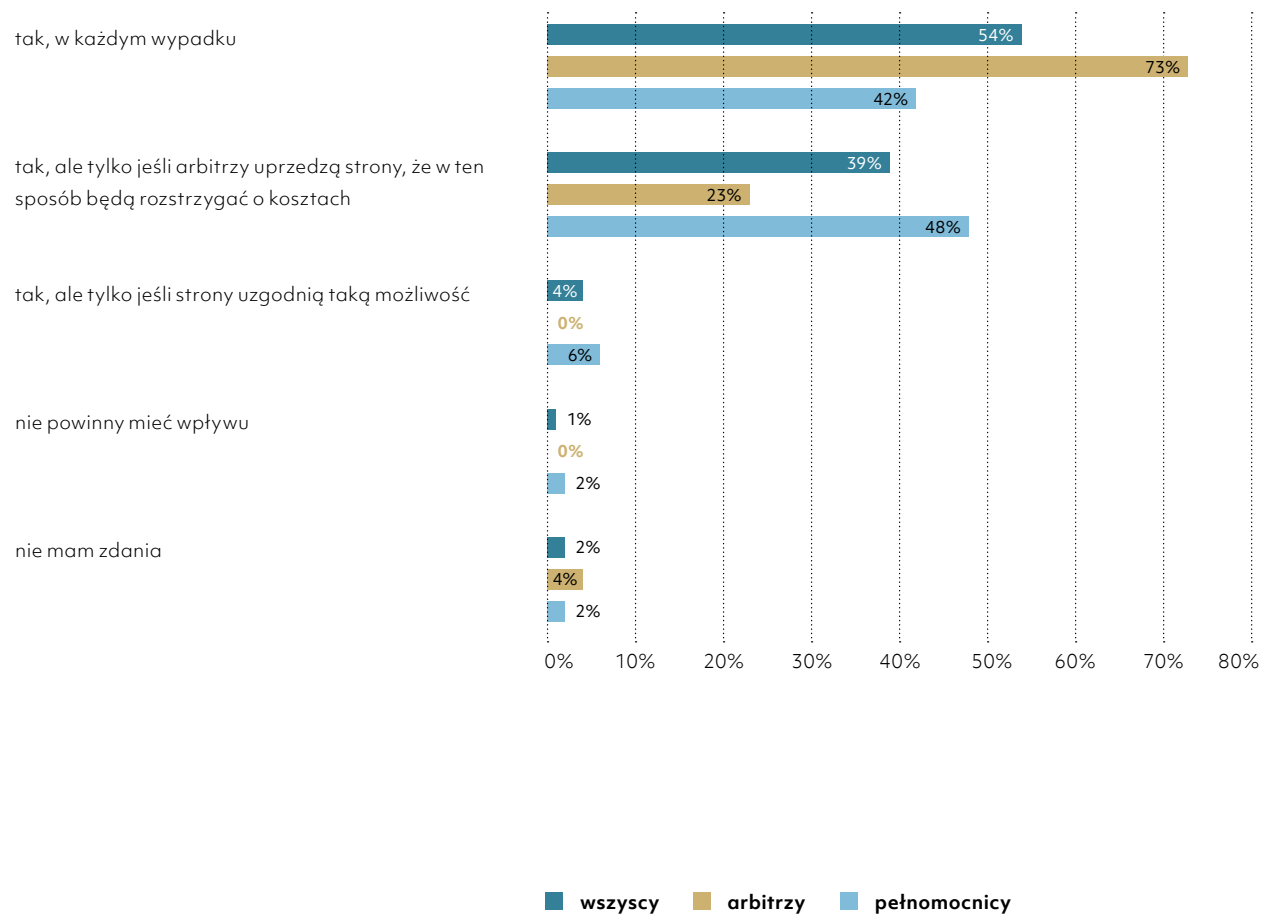
W ostatniej części ankiety przyglądaliśmy się wybranym kwestiom dotyczącym sankcji za nieetyczne zachowanie w toku sprawy oraz za opóźnienie w rozstrzygnięciu sprawy.

Zapytaliśmy o ocenę działania pełnomocników stron polegającego na obstrukcji postępowania na etapie podejmowania przez zespół orzekający rozstrzygnięcia w sprawie kosztów postępowania. Aż 54% respondentów uważa, że nieetyczne zachowanie powinno mieć w każdym wypadku wpływ na rozstrzygnięcie co do kosztów. Mniejszą popularnością cieszył się pogląd, zgodnie z którym arbitrzy mogą wziąć zachowanie stron pod uwagę przy orzekaniu o kosztach tylko wtedy, jeżeli uprzedzili strony, że będą takie zasady stosować (39% wskazań). Większa jest akceptacja dla bezwarunkowej kompetencji arbitrów w tej kwestii u samych arbitrów (73%) niż u pełnomocników (42%). Tylko 4% wskazań uzyskała

odpowiedź, zgodnie z którą arbitrzy mogą stosować sankcje „kosztowe” za nieetyczne zachowanie tylko jeżeli strony uzgodnią w toku postępowania taką możliwość.

Wykres na sąsiedniej stronie →

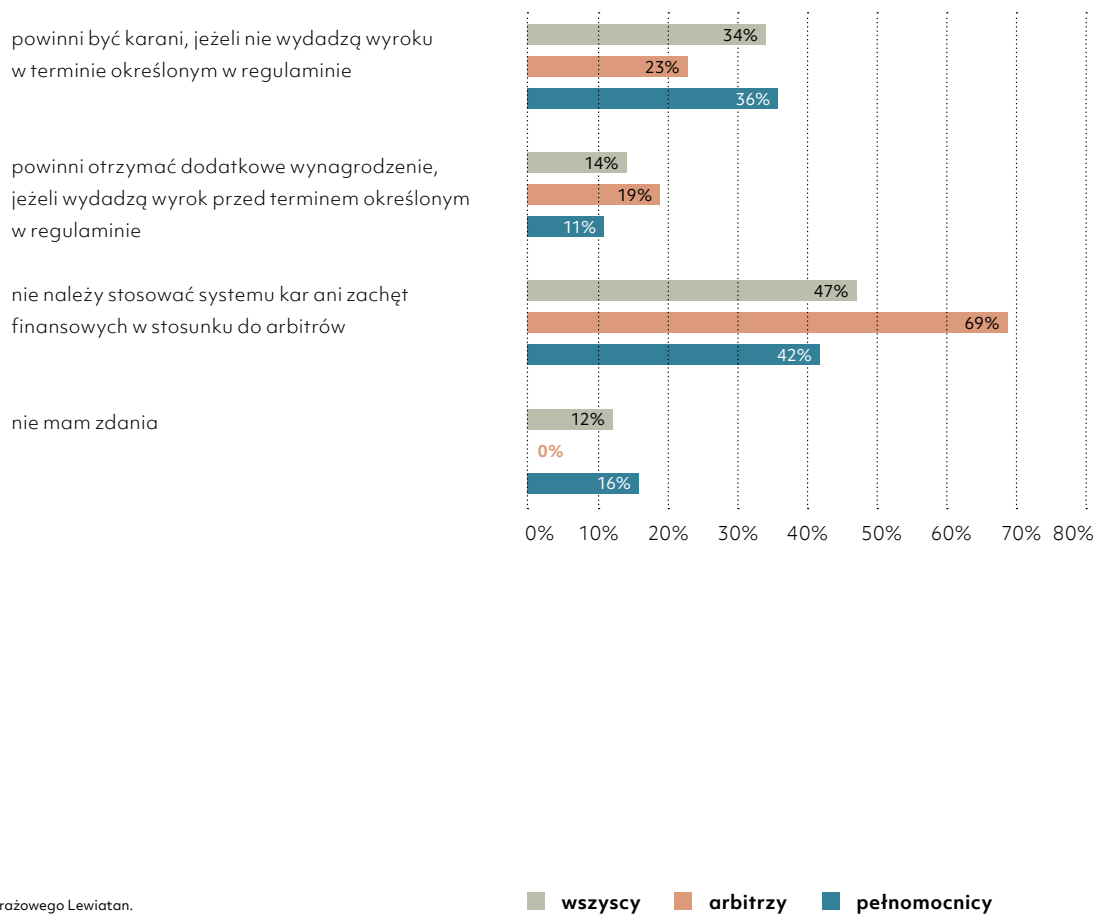
Wykres 27: Czy nieetyczne zachowania stron lub ich pełnomocników polegające na obstrukcji postępowania arbitrażowego powinny mieć negatywny dla danej strony wpływ na rozstrzygnięcie w kwestii kosztów?

Istotnym składnikiem kosztów postępowania arbitrażowego jest wynagrodzenie arbitrów. Pojawiają się rozwiązania uzależniające wysokość wynagrodzenia arbitrów od upływu czasu, w którym wydadzą oni wyrok. Wpływ ten może być negatywny, jeśli arbitrzy nie wydadzą wyroku w terminie, lub pozytywny, jeśli wydadzą go wyjątkowo szybko. Instrumenty tego typu znalazły wyraz w niektórych regulaminach arbitrażowych². Odpowiedzi respondentów wskazują na stosunkowo niski poziom akceptacji dla tego typu instrumentów. 47% z nich jest zdania, że nie należy stosować systemu kar ani zachęt finansowych w stosunku do arbitrów. Natomiast 34% uczestników badania wyraziło odmienny pogląd, zgodnie z którym arbitrzy powinni być finansowo karani, jeżeli nie wydadzą wyroku w regulaminowym terminie. Tylko 14% respondentów byłoby skłonnych przyznawać arbitrom dodatkowe wynagrodzenie, jeżeli wydadzą wyrok przed terminem wskazanym w regulaminie. System kar finansowych dla arbitrów przekraczających termin wydania wyroku ma większe poparcie wśród pełnomocników (36% wskazań) niż arbitrów (23%), a system nagród wśród arbitrów (19% w porównaniu do 11% zdaniem pełnomocników). Większy sprzeciw wobec stosowania systemu kar i nagród wyrazili arbitrzy (69%) niż pełnomocnicy (42%).

Wykres 28: Czy czas, w jakim arbitrzy wydają wyrok, powinien mieć wpływ na wynagrodzenie arbitrów? (można było wskazać maksymalnie dwie odpowiedzi)

² Zob. np. art. 2 Załącznika III do Regulaminu Arbitrażowego ICC; § 39 ust. 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego Lewiatan.

Zapraszamy do kontaktu z organizatorami badania:

Michał Kocur
michal.kocur@kocurpartners.com
+48 22 622 15 62

Jan Kieszczyński
jan.kieszczynski@kocurpartners.com
+48 22 622 15 62

dr Maciej Zachariasiewicz
zachariasiewicz@kozminski.edu.pl

Organizatorzy:

K O C U R

Kocur i Wspólnicy

Kocur i Wspólnicy jest kancelarią specjalizującą się w arbitrażu i sporach sądowych. Przy projekcie z ramienia kancelarii pracowali Michał Kocur i Jan Kieszczyński.

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

Akademia Leona Koźmińskiego

Akademia Leona Koźmińskiego jest polską niepubliczną szkołą wyższą o szerokim profilu biznesowym, oferującą studia z zakresu nauk ekonomicznych, społecznych i prawnych. Osobą odpowiedzialną za projekt z ramienia ALK był dr Maciej Zachariasiewicz z Kolegium Prawa ALK.